

ความเป็นมาของปัญหา

เหล็กเส้น^๑ นับเป็นผลิตภัณฑ์เหล็กที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอย่างหนึ่งต่อ เศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ เพราะเป็นวัสดุที่จำเป็นในงานก่อสร้าง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นฐานรองรับการลงทุน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นที่เห็นได้ชัดว่า หากเหล็กเส้นเกิดการขาดแคลนหรือมีราคาสูงขึ้น กิจกรรมก่อสร้างต่าง ๆ ของประเทศ อาทิ เช่น การสร้างเคหะที่อยู่อาศัย การก่อสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ ถนนหนทาง ตลอดจนการก่อสร้างกั้นสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ ก็ย่อมได้รับความกระทบกระเทือนด้วย และที่สุด ก็ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

จากความสำคัญดังกล่าว กิจกรรมด้านการผลิตและการค้าเหล็กเส้น จึงเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ทางภาคเอกชนนั้น ได้มีการลงทุนทำการผลิตและค้าขายเหล็กเส้นมาเป็นเวลาช้านาน จนกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งที่ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศและลดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรในประเทศให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยสร้างงานให้แก่แรงงานในประเทศเป็นจำนวนไม่น้อย ส่วนทางภาครัฐบาลนั้น ได้ให้ความสนใจทั้งศึกษาและติดตามความเป็นไปในอุตสาหกรรมเหล็กเส้น มีการกำหนดนโยบายและมาตรการในการช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมนี้เรื่อยมา

^๑ คำว่า "เหล็กเส้น" ที่จะกล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึง เหล็กเส้นเสริมคอนกรีต

นับตั้งแต่สถานการณ์ในปี ๒๕๑๖ ที่เหล็กเส้นเกิดการขาดแคลนและมีราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรุนแรง ทางกระทรวงพาณิชย์ได้ประกาศควบคุมราคาขายปลีกเหล็กเส้นกลมไปเขตกรุง เทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการและสมุทรสาคร ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ หลังจากนั้น สถานการณ์เหล็กเส้นเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น และตั้งแต่มีการควบคุมราคาขายปลีก เป็นต้นมา ราคาเหล็กเส้นในท้องตลาดก็เริ่มลดลงเรื่อย ๆ จนเข้าสู่สถานการณ์ปกติ และไม่มีภาวะขยับเกินราคาที่กำหนดไว้

เมื่อประมาณปลายปี ๒๕๒๑ ราคาเหล็กเส้นกลมเริ่มมีแนวโน้มสูงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในปี ๒๕๒๒ จนกระทั่งเกิดเป็นปัญหาว่า ผู้ใช้ไม่สามารถหาซื้อเหล็กเส้นได้ตามราคาควบคุมขายปลีกของทางกระทรวงพาณิชย์ ดังนั้น หลังจากการพิจารณาและติดตามถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ทางกระทรวงพาณิชย์โดยคณะกรรมการกลางกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด จึงได้มีมติให้ยกเลิกราคาควบคุมขายปลีกของเหล็กเส้น ตั้งแต่วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๒ ด้วยพิจารณาเห็นว่าปัจจุบันต้นทุนการผลิตของเหล็กเส้นเพิ่มสูงขึ้นมาก ราคาควบคุมขายปลีกซึ่งกำหนดขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ นั้น ไม่เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ ทางคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ควบคุมราคาขึ้นสูงจากโรงงานอยู่แล้ว จึงทำให้เกิดการควบคุมที่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งการยกเลิกราคาควบคุมขายปลีกดังกล่าว ยังได้ผลในการแก้ไขปัญหาความขาดแคลนและการซื้อขายนอกตลาด (Black Market) อีกด้วย

จากสถานการณ์ที่ราคาเหล็กเส้นมีแนวโน้มสูงขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งผู้ผลิตอ้างว่าเป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตนั้น ผู้เขียนได้ยึดถือ เป็นสมมติฐานในการศึกษาถึงโครงสร้างของต้นทุนการผลิตเหล็กเส้นในประเทศ ศึกษาถึงสาเหตุและผลที่กระทบต่อราคาจำหน่าย ตลอดจนการดำเนินการแก้ไขปัญหามาของทางราชการ ทั้งนี้ เพื่อหาข้อสรุปของปัญหาที่เกิดขึ้น และ เสนอแนวทางที่เหมาะสมสำหรับปัญหาในด้านต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ให้ทราบถึงโครงสร้างของการผลิตเหล็กเส้นในประเทศ อันได้แก่ลักษณะและประเภทของการผลิต ผู้ผลิตและกำลังการผลิต ตลอดจนขบวนการผลิตโดยสังเขป

๒. ให้ทราบถึงต้นทุนการผลิตปัจจุบัน เปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตในปี ๒๕๑๗ และราคาควบคุมขายปลีกปี ๒๕๑๗

๓. ใ้ทราบถึงโครงสร้างของต้นทุนการผลิตปัจจุบัน อันเป็นแนวทางที่จะพิจารณาได้ว่า อะไรคือสิ่งที่ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นมากและเพียงใด

๔. ให้ทราบถึงโครงสร้างของการจำหน่าย เหล็กเส้นในประเทศ อันได้แก่ วิธีการจำหน่าย ความต้องการใช้และปริมาณการจำหน่าย ตลอดจนส่วนร่วมในตลาดของผู้จำหน่ายโดยสังเขป

๕. ให้ทราบถึงสภาวะตลาดและราคาจำหน่าย ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาจำหน่าย

๖. ให้ทราบถึงนโยบายและมาตรการในการดำเนินการแก้ไขปัญหาคู่สหกรรม เหล็กเส้นของทางราชการที่ดำเนินการไปแล้ว

๗. ให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากในอุตสาหกรรมเหล็กเส้นนี้ มีผู้ผลิตมากมายถึงประมาณ ๒๐-๓๐ ราย ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตขนาดเล็ก ซึ่งไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน ฉะนั้น ในการศึกษาถึงโครงสร้างของการผลิตเหล็กเส้น ผู้เขียนจึงยึดถือข้อมูลของทางราชการ เป็นสำคัญ อันได้แก่ข้อมูลของทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรม เหล็กแห่งชาติ ศูนย์สนทนาศักยภาพของกระทรวงอุตสาหกรรม และข้อมูลจากการศึกษาทางค่านอุตสาหกรรม โดยฝ่ายวิจัยสินค้าอุตสาหกรรม กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

นอกจากจะมีผู้ผลิตมากมายแล้ว ยังปรากฏว่าปัจจุบันกำลังผลิตเหล็กเส้นมีมากกว่าความต้องการใช้ภายในประเทศอยู่มาก การส่งออกก็มีปัญหา เรื่องการควบคุมโดยทางกระทรวงพาณิชย์และมีปัญหา เรื่องการแข่งขันกับผู้ผลิตในประเทศอื่น ๆ ทั้งด้านคุณภาพและราคา ดังนั้น สถานการณ์การค้าเหล็กเส้นในประเทศจึงมีการแข่งขันกันมาก

ผู้เขียนจึงไม่อาจหาข้อมูลจากค่านผู้ผลิตได้มากนัก ในการศึกษาถึงต้นทุนการผลิตเหล็กเส้นนั้น ผู้เขียนจึงได้เลือกศึกษาจากผู้ผลิตขนาดใหญ่ ซึ่งทำการผลิตเหล็กเส้นได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของทางกระทรวงอุตสาหกรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ทั่วไปทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน แต่เป็นข้อมูลโดยสังเขปเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้มานั้น ประเมินขึ้นจากสถานการณ์ปัจจุบัน จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นต้นทุนการผลิตที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมาก

วิธีดำเนินการศึกษา

ก. การวางแผนทางการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้จัดทำขึ้นตามแนวทางการศึกษา ซึ่งวางไว้ดังนี้

บทที่ ๒ ศึกษาถึงความหมายของเหล็กเส้น เช่น เหล็กเส้นคืออะไร ใช้ทำอะไร มีลักษณะอย่างไร มีกี่ชนิด

บทที่ ๓ ศึกษาถึงโครงสร้างของการผลิตเหล็กเส้นในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่การเริ่มผลิตเหล็กเส้นในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน ศึกษาถึงประเภทของการผลิตผู้ผลิตและกำลังการผลิต รวมทั้งกรรมวิธีการผลิตเหล็กเส้น

บทที่ ๔ ศึกษาถึงต้นทุนการผลิตเหล็กเส้นในปัจจุบัน โดยแยกศึกษาตามลักษณะของการผลิต พร้อมทั้งเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตปัจจุบันกับต้นทุนการผลิตปี ๒๕๑๓ เพื่อสรุปผลของต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไป

บทที่ ๕ ศึกษาถึงโครงสร้างของการจำหน่ายเหล็กเส้นในประเทศไทย ซึ่งได้แก่ช่องทางจำหน่าย ปริมาณการจำหน่าย ความต้องการใช้และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการใช้ รวมทั้งศึกษาถึงราคาจำหน่ายของเหล็กเส้น ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาจำหน่าย และวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาจำหน่าย

บทที่ ๖ ศึกษาถึงนโยบายของทางราชการ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหล็กเส้น รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมเหล็กเส้น

บทที่ ๗ สรุปข้อมูลจากการศึกษา พิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข. การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้จากทั้งผู้ผลิตและหน่วยงานของทางราชการทั้งนี้ การหาข้อมูลจากผู้ผลิต

๑. ได้เข้าชมโรงงานและศึกษากรรมวิธีการผลิตจากผู้ผลิตที่คัดเลือกไว้ ๔ แห่งคือ

๑.๑ บริษัท เหล็กสยามจํากัด ซึ่งจัดได้ว่า เป็นผู้ผลิตรายใหญ่แห่งหนึ่ง มีกำลังการผลิต ๑๔๕,๐๐๐ เมตริกตันต่อปี ทำการผลิตเหล็กเส้นโดยวิธีการหลอมเศษเหล็กในเตาหลอมไฟฟ้า แล้วหล่อเป็นเหล็กแท่งเสี้ยก่อน โดยใช้เครื่องหล่อแบบต่อเนื่องที่เรียกว่า Continuous Casting Machine อันเป็นการผลิตแบบทันสมัย ซึ่งปัจจุบันมีอยู่เพียง ๓ โรงงานเท่านั้นที่ติดตั้งเครื่องหล่อเหล็กแท่งดังกล่าว

๑.๒ บริษัท จี. เอส. สตีล จํากัด ซึ่งจัดได้ว่า เป็นผู้ผลิตรายใหญ่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีกำลังผลิต ๑๔๕,๐๐๐ เมตริกตันต่อปี และผลิตเหล็กเส้นโดยวิธีการหลอมเศษเหล็กในเตาหลอมไฟฟ้า เช่นเดียวกับผู้ผลิตรายแรก แต่ใช้แบบในการหล่อเหล็กแท่งซึ่งเป็นวิธีการผลิตเหล็กแท่งที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในประเทศไทย

๑.๓ บริษัท เหล็กไทย-อินเดียน จํากัด ซึ่งจัดได้ว่า เป็นผู้ผลิตขนาดกลาง มีกำลังผลิต ๔๐,๐๐๐ เมตริกตันต่อปี และผลิตเหล็กเส้นโดยวิธีการหลอมเศษเหล็กในเตาหลอมไฟฟ้า แล้วใช้แบบหล่อเหล็กแท่ง เช่นเดียวกับผู้ผลิตรายที่ ๒

๑.๔ โรงงานรีดเหล็กสุษสวัสดิ์ ซึ่งจัดว่าเป็นผู้ผลิตขนาดเล็ก มีกำลังผลิต ๑,๘๐๐ เมตริกตันต่อปี และทำการผลิตเหล็กเส้นโดยการนำเศษเหล็กเก่ามาเผาให้ร้อน แล้วรีดออกมาเป็นเหล็กเส้นตามขนาดที่ต้องการ

อีกสองแห่งคือบริษัทกรุงเทพผลิตเหล็กจํากัด และบริษัทโรงงานเหล็กกรุงเทพจํากัด.

๒. ได้สอบถามเกี่ยวกับสภาพการผลิต การตลาด และปัญหาที่เกิดขึ้น
ในอุตสาหกรรม

การหาข้อมูลจากทางราชการ

หน่วยงานราชการที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษานี้ได้แก่

๑. กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ได้ข้อมูลทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหล็กเส้น ซึ่งศึกษาโดยทางกองวิจัยสินค้าและการตลาด นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลทางด้านราคาจำหน่ายจากกองระดับราคาอีกด้วย
๒. กรมการค้าภายใน ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมราคาจำหน่ายปลีก ซึ่งกระทำโดยคณะกรรมการกลางควบคุมการค้ากำไรเกินควร และคณะกรรมการกลางป้องกันการผูกขาด นอกจากนี้ยังได้ทราบถึงสภาวะการตลาดจากการสำรวจของเจ้าหน้าที่กรมการค้าภายใน
๓. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเหล็กเส้น และสภาวะการผลิตของผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน
๔. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กแห่งชาติ ได้ข้อมูลทางด้านผู้ผลิต กำลังการผลิต สถานที่ตั้งของอุตสาหกรรม รวมทั้งนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหล็กเส้น
๕. กรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการผลิต ปริมาณการจำหน่าย ปริมาณการใช้ และสินค้าคงเหลือ
๖. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินการ เพื่อให้มีการบังคับใช้มาตรฐานของเหล็กเส้น รวมทั้งได้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานของเหล็กเส้น และผู้ผลิตที่ได้รับอนุญาตให้ทำการผลิตเหล็กเส้นได้

เนื่องจากมาตรฐานผลิตภัณฑ์เหล็กเส้นมีผลบังคับใช้ เป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๒ ฉะนั้น ผู้ที่จะทำการผลิตได้นั้น จะต้องได้รับอนุญาตจากทางสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เสียก่อน.

๗. กรมศุลกากร ใ้ข้อมูล เกี่ยวกับอัตราอากรขาเข้าของ เศษ เหล็ก และแท่งถ่านที่ใช้ เป็นขั้วไฟฟ้าสำหรับใช้ในการหลอม เหล็กหรือ เหล็กกล้า นอกจากนี้ ยังใ้ข้อมูล เกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกของ เหล็ก เส้นและ เศษ เหล็ก

การหาข้อมูลประกอบอื่น ๆ

สำหรับข้อมูลอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการพิจารณา เพื่อสรุปปัญหานั้น ได้จากการ สอบถามผู้ค้าบางราย จากข่าวคราวในหนังสือพิมพ์ ตลอดจนบทความในหนังสือวารสาร ต่าง ๆ

๘. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

จากแนวทางการศึกษาดังกล่าว จะทำให้ทราบถึงโครงสร้างของการผลิต และการจำหน่ายของอุตสาหกรรม เหล็ก เส้น ได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมนี้ ได้ทราบถึงนโยบายของทางราชการ ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม เหล็ก เส้น ทั้งผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้ใช้ จะช่วยอธิบายให้เข้าใจถึงความเป็นไปและปัญหา ที่เกิดขึ้น เป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหของ ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงาน ของทางราชการ

อนึ่ง เนื่องจากในขณะนี้ ได้เกิดปัญหาขึ้นหลายอย่างในอุตสาหกรรม เหล็ก เส้น ดัง เช่นมีกำลังผลิต เกินความต้องการ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ผู้ผลิตไม่อาจปรับราคา จำหน่ายได้ในราคาที่น่าพอใจ ปริมาณจำหน่ายตกต่ำทำให้มีสินค้าค้างสต็อก เป็นจำนวนมาก ผู้ผลิตต้องลดปริมาณการผลิตลง และมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนแรงงานลงด้วย ซึ่งย่อมกระทบกระเทือนต่อ เศรษฐกิจของประเทศโดยรวม เพราะนอกจากอุตสาหกรรม จะหดตัวลงแล้ว ยังจะเพิ่มปัญหาคนว่างงานอีกด้วย

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะช่วยตอบปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวว่าเป็นจริงหรือไม่ เพียงใด และ เพราะเหตุใด ซึ่งอาจมีส่วนช่วยให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม เหล็ก เส้นมองเห็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหของอุตสาหกรรมนี้ได้ไม่มากนัก